

Studia Generalia 2008

SUOMEN JA RUOTSIN KOHTALONYHTEYS

FINLANDS OCH SVERIGES ÖDESGEMENSKAP

Helsingin yliopisto 23.10.2008, Porthania (Yliopistonkatu 3), klo 17.00 –19.00

KATKESIVATKO JUURET?

Professori Seppo Honkapohja

Kauanko pohjoismainen hyvinvointimalli kestää

Pohjoismaissa on suhtauduttu pääosin myönteisesti vapaakauppaan ja globalisaatioon. Pohjoismaat eivät nykyään ole raskaan säätelyn maita; säännöstelyn aste niin työ- kuin etenkin hyödykemarkkinoilla on alempi kuin yleensä EU15-maissa. Näiden havaintojen taustalla on se, että talouden rakennemuutoksiin liittyviä riskejä on tasattu kollektiivisin keinoin (verotus ja sosiaaliturva, osin työmarkkinapolitiikka).

Pohjoismainen malli on ollut menestyksekkäs. Tuottavuuden taso on pohjoismaissa melko hyvä ja työllisyyden korkea. Tuotannon kasvuvauhti henkeä kohti on 1960-luvulta alkaen ollut Pohjolas-
sa kohtalainen ja Suomessa hyvä. Tuottavuus on 1990-luvun laman jälkeisenä aikana kasvanut nopeasti. Tulonjako on kansainvälisesti tasainen ja pohjoismaiden sosiaalinen liikkuvuus on suurempi kuin Englannissa ja Ranskassa tai Yhdysvalloissa.

Edessä on kuitenkin isoja haasteita. Väestön ikääntyminen lisää voimakkaasti julkisen sektorin eläke- ja hoivamenoja tulevina vuosikymmeninä. Menopaineita lisäävät myös julkisen palvelutuotannon vaatimaton tuottavuuskehitys sekä tulotason myötä kasvavat vaatimukset palvelujen määrän ja laadun kohentamiseksi. Vallitsevin veroastein Suomen julkisen sektorin rahoitus ei ole pitkällä aikavälillä kestäväällä tolalla. Hyvinvointivaltio on asteittain ajautumassa rahoituskriisiin.

Hyvinvointivaltion rahoituksen turvaaminen on vaativa tehtävä eikä helppoja ratkaisuja ole tarjolla. Talouskasvun nopeuttamisen suotuisat vaikutukset hyvinvointivaltion rahoitukseen ovat vähäisempiä kuin usein luullaan. Kasvu kyllä johtaa suurempaan verokertymään (veroasteita nostamatta tai jopa niiden alentuessa). Toisaalta elintason nousu lisää julkisen sektorin palkkamenoja ja tulonsiirtoja sekä julkiseen palvelutuotantoon kohdistuvia vaatimuksia. Nojautuminen jo korkeiden veroasteiden edelleen nostamiseen voi osoittautua kansantaloudellisesti kalliiksi linjaksi avoimien markkinoiden olosuhteissa.

Pohjoismaisen mallin uudistamismahdollisuuksia voidaan hakea kolmelta suunnalta:

- 1) On pyrittävä vähentämään tukiriippuvuutta ja nostamaan työllisyysasteita. Työuria voidaan pidentää alku- ja loppupäästä. Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamista on parannettava.
- 2) Julkisen sektorin menopaineiden takia on tarkkaan harkittava, mitkä ovat hyvinvointivaltion ydintehtävät ja vastuualue ja keskityttävä niihin. Julkisen palvelutarjonnan tehostaminen on myös tärkeä tavoite.
- 3) On asetettava korkeat tavoitteet investoinneille inhimilliseen pääomaan ja nuorten osamiseen.

Pohjoismainen malli luotiin suotuisan väestökehityksen oloissa, ja se loi aluksi paljon enemmän voittajia kuin häviäjiä. Nykyoloissa, väestön ikärakenteen muuttuessa, uudistuksissa on kuitenkin sekä voittajia että häviäjiä.

Suora lähetys ja videotallenteet internetissä, osoitteessa <http://video.helsinki.fi/studia/>.

Luentojen lyhennelmät ja luentosarjan ohjelma löytyy osoitteesta www.helsinki.fi/vst.

Luentosarjan luennot julkaistaan kirjana Vapaan sivistystyön toimikunnan julkaisusarjassa.

Tilaukset: (09) 191 58063 (toimisto), vst@helsinki.fi tai www.helsinki.fi/vst.